

Hrdelní soudnictví, kriminalita a každodenní život na panství Náchod a v královském městě Nymburce v letech 1513 - 1620

Bc. Petr Šmíd

Diplomová práce na Ústavu českých dějin FF UK Praha

Oponentní posudek

Již samotný název práce Hrdelní soudnictví, kriminalita a každodenní život na panství Náchod a v královském městě Nymburce vypovídá o obširném zadání tématu. To není zúženo ani časovým ohraničením, které zabírá téměř sto let, a v samotné práci vykazuje i přesahy přes vymezené období let 1513 – 1620. Práce vychází z již dříve publikovaných studií pro Nymburk a Náchod, které částečně doplňuje a zejména je chce využít ke komparaci. Sám diplomant si vybral obě lokality pro jejich odlišný statut (poddanské a královské město) a stav zpracování sledovaného tématu.

Jeho záměrem bylo v diplomové práci zjistit odlišnosti ve skladbě trestných činů, v udílených trestech a zapojení apelačního soudu do trestní praxe obou lokalit (s. 11). Dále chce interpretovat jednotlivé typy případů v souvislostech moderní české i zahraniční literatury, komparovat s podobnými případy ostatních regionů a zjistit, zda existovaly v prostoru či čase diferenciace v posuzování jednotlivých typů trestné činnosti a zda se lišila skladba trestných činů v obou sledovaných regionech (s. 12). To je však jen část otázek, které si diplomant klade.

Samotná diplomová práce je rozdělena na úvod, 23 kapitol, z nichž některé jsou dále dělené do několika podkapitol a závěr. Strukturování podkapitol je přehledné, je vytvářeno systémem desetinného třídění. Práce má celkem 127 stran textu, takže dostatečně splňuje zadaný rozsah. Za textem následuje příloha.

Diplomová práce má náležitosti práce vědecké. Odpovídá formálním požadavkům nutným pro obhajobu na FF UK. Jazyk práce je srozumitelný a kultivovaný. Celé práci bohužel chybí závěrečná redakce, na jejíž vrub lze zřejmě přičíst gramatické a jiné chyby (shoda podnětu s přísudkem, např. s. 3, 9, 17, 19, 22, 30 aj.), překlepy či nejednotné psaní termínů (např. Právně-historické studie (s. 11) či Právněhistorické studie (s. 12), Pavla Kristiána z Koldínu (s. 38, 49) místo z Koldína, profesorka Zdeňka Hledíková je všude uváděna jako Hladíková atd).

Za ne zcela standardní považuji i tvrzení diplomanta na s. 36 "Archivní prameny v textu práce cituji ve zjednodušeném přepisu, tedy tak aby odpovídaly dnešnímu pravopisu". U každé historické vědecké práce by mělo být jasně řečeno, zda jde o transliteraci nebo transkripci a mělo by být postupováno podle zažitých pravidel. Autor by si měl uvědomit, že i z jeho práce může některý badatel dále vycházet, a díky tomuto bude muset znovu do originálního pramene. Systém odkazů a poznámek pod čarou je správný a přehledný. Diplomant užívá pro označení folií knih písmena „a“ a

„b“, v odborných pracích je běžnější označování písmeny „r“ a „v“.

Úvod pojal autor jako přehled toho, co se čtenář dočte v diplomové práci a stručné zhodnocení dosavadní české literatury. V druhé kapitole nazvané jako Vytčené otázky, východiska a zaměření práce se pak zabývá odlišnými přístupy obou použitých prací, tj. práce o hrdelním soudnictví Náchoda od J. Čížka a Nymburka z pera P. Kreuze. V této souvislosti úplně nechápu a v celé práci jsem nenašla vysvětlení, proč se diplomant zaměřuje na náchodské panství, když studie, ze které převážně čerpá se věnovala pouze městu Náchod. Z toto také vyplývá zaměňování pojmů město Náchod (s. 32, 45) za náchodské panství. Na s. 32 se najednou mluví o přidruženém vízburském panství, když na s. 14 se píše o tom, že panství bylo součástí náchodského panství. Pokud si nezachovalo vlastní správní úřady, není třeba tuto skutečnost dále zmiňovat.

Diplomant si je vědom odlišných metodických východisek obou zmíněných prací J. Čížka a P. Kreuze (rozdělení deliktů podle klasifikací K. Malého a J. Pánka), přesto se rozhodl pro jejich komparaci. Třetí kapitola velmi stručně rozebírá časové a teritoriální vymezení práce.

Následuje kapitola popisující metody práce, zde P. Šmíd objasňuje kombinaci přístupu právního historika a moderní historické postupy. Podobně zaměřené komparační studie v oblasti hrdelního soudnictví jsou v českém prostředí zatím spíše ojedinělé. Je však otázkou, zda lze komparovat města s odlišným přístupem k bádání jako je tomu v případě Nymburka a Náchoda, které jsou zpracovány každé podle odlišné metodiky (klasifikace deliktů podle K. Malého a podle J. Pánka). Disproporce mezi oběma studii si je však diplomant vědom a více je rozebírá. Přiklání se ke klasifikaci Jaroslava Pánka a vysvětluje své rozhodnutí.

Teprve v páté kapitole rozebírá literaturu a edice a v následující kapitole rovněž prameny. U Náchoda, zejména když diplomant operuje s termínem panství Náchod, postrádám alespoň zmínku o existenci fondu Velkostatek Náchod z let 1510 – 1947, který je uložen v SOA Zámorsk. I když nepředpokládám, že by ve fondu bylo mnoho pramenů, které by pro svou práci mohl využít, měl by být probádán. Vlastní přínos autora v oblasti práce s prameny tkví v prostudování ortelních manuálů apelačního soudu v Národním archivu v Praze a zachycení kauz týkajících se Náchoda. Ortelní manuály a fungování apelačního soudu pak více popisuje v 22 kapitole.

Následují kapitoly, v nichž se zabývá obecně otázkami hrdelního soudnictví a kriminality. V 9. kapitole je rozbor činnosti hrdelního soudnictví města (proč ne panství?) Náchoda. Zde bych čekala, že diplomant bude více čerpat z nejnovějších dějin města od L. Baštecké, které jsou zmíněny pouze jednou. Často citovaná práce J. K. Hrašeho vyšla již před sto lety a může být do jisté míry zavádějící. Na s. 45 diplomové práce je například uvedeno tvrzení, že spory z přilehlých vsí náchodského panství řešili náchodští radní. Ovšem opět není jasné, co si pod pojmem přilehlé vsi náchodského panství představit. Tím opět reaguji na výše uvedenou výtku, zda P. Šmíd neměl ve vymezení práce operovat pouze s termínem město Náchod a nikoliv náchodské panství.

Obdobně je pojata 10. kapitola, kde sleduje hrdelní soudnictví města Nymburka v předbělohorské době. Opatrná bych byla i u tvrzení na s. 48, že rychtářská moc (myšleno císařského rychtáře) vzrostla na úroveň doby předhusitské. 11. kapitola rozvádí údaje o katech, které jsou však již částečně uvedeny v předchozích kapitolách.

Následují kapitoly věnující se inkvizičnímu a akuzačnímu procesu a kriminálním činům projednávaným v akuzačním řízení. Od 14. kapitoly sleduje jednotlivé delikty v obou lokalitách a podává jejich rozbor. Zde věnuje dle mého názoru příliš pozornosti průběhu či okolnostem jednotlivým deliktům na úkor jejich závěrečného zhodnocení a komparace.

V 23. kapitole následuje závěrečná komparace situace Náchoda a Nymburka, která by měla být vrcholem celé práce. Diplomant zde však tuto možnost příliš nevyužil. Tvrzení, že „Nymburk byl velkým polabským městem, které leželo na důležité komunikaci, vedoucí k hlavnímu městu království – Praze. V Nymburce se také konaly vyhlášené jarmarky, které mohly lákat zloděje. Svou roli hraje i to, že Nymburské prameny jsou lépe zachovány a že Nymburk čileji spolupracoval s apelačním soudem (resp. častěji dovolil obviněným se k apelačnímu soudu odvolat)“, není příliš vysvětlující. Také závěr celé diplomové práce je příliš obecný a neshrnuje dostatečně získané poznatky, resp. s nimi dále nepracuje.

Následuje seznam použitých pramenů a literatury. V závěrečném seznamu pramenů mi chybí u Národního archivu přesné označení studovaného materiálu.

Diplomovou práci navrhuji připustit k obhajobě a klasifikovat ji jako velmi dobrou.

Rokycany, 23. 5. 2011

PhDr. Hana Hrachová, Ph.D.